

[DÉVAI BÍRÓ Mátyás]

ORTOGRAPHIA UNGARICA

Krakkó, 1549.

Az eredeti lelőhelye: Országos Széchényi Könyvtár - Budapest (H)
Jelzete: RMK I. 20.

[DÉVAI BÍRÓ Mátyás:] Orthographia Vngarica, azaz igaz iraz modiarol valo tudoman(y) mag(y)ar n(y)eluenn irattatott. Mostan pedig vionnan meg igazytatott, es ki niomtatott. (Craccouiae) 1549 (apud viduam Hieronymi Victoris).

A4 -C4 D3 = [15] fol. - 8° - Orn.

RMK I 20 - E XV. 164 - RMNy 77

Magyar ábécéskönyv.

A címlevél után az előszó: *Az olvasónak isteni kedvet kér B. A.* Ezt követi az ábécé és a magyar hangok írásának szabályai, a Tízparancsolat, néhány imádság és szentírási idézet. A nyomtatvány végén az arab és római számjegyek táblázata található. A kolofon felett C. D. M. monogram áll.

Hasonmás kiadás: MKSz 1908: melléklet a 119. laphoz; *Fontes ad his toriam linguarum - populorumque Uraliensium*, 4, sajtó alá rendezte Molnár József, Budapest, 1977.

Szövegkiadások: Kazinczy Ferenc, *Magyar régiségek és ritkaságok*, II, Pest, 1808, 129-196; Toldy Ferenc, *Corpus grammaticorum linguae Hungaricae veterum*, Pest, 1866, ix-x, 97-114.

A mű a szerző nevét nem tünteti fel. Kazinczy Ferenc még „krakkói ortografus”-nak említette és az imádságok alapján katolikusnak vélte (*i. m.*, 133-135, 171-180). Id. Révész Imre az utolsó lapon levő C. D. M. monogramot „Csinálta Dévay Mátyás” szavakkal próbálta feloldani. *A tíz parancsolatnak... magyarázatában* (23) alkalmazott azonos helyesírási szabályok alapján bizonyította, hogy a szerző Dévai Bíró Mátyás (Magyarország 1862: aug. 10-17: 184, 186, 188 és 189. sz.; *Dévay Bíró Mátyás első magyar reformátor életrajza és irodalmi művei*, Pest, 1863, 99-103). Megállapítását a szakirodalom elfogadta (MKSz 1908: 120-121, Melich János).

Szombathy János az előszó címében olvasható B. A. monogram mögött Batizi András nevét kereste (*Kazinczy Ferenc összes művei*, III, Budapest, 1892, 361). A szakirodalom id. Révész Imre nyomán (*Dévay Bíró Mátyás... művei*, 109-110) e betűk mögött Abádi Benedeket, a Sylvester-féle *Új Testamentum* (Sárvár 1541, RMNy 49) nyomtatásának befejezőjét látja. Ő lehetett az *Orthographia Ungarica* e kiadásának sajtó alá rendezője, „megigazítója” és talán megrövidítője is (vö. 10).

Id. Révész Imre szerint Dévai az imádságokat Luther kis katekizmusából vette át és rövidítette (*i. m.*, 111). Sólyom Jenő korábban Révész nyomán úgy vélte, hogy az *Orthographia Ungaricában* mutatkozik meg először a magyar irodalomban Luther kis kátéjának hatása (*Luther és Magyarország*, Budapest, 1933, 116); utóbb azonban e szövegeket a Luther előtti hagyományos imádságanyagból származtatta (ItK 1967: 46-50).

Lásd még: Sági István, *A magyar szótárak és nyelvtanok könyvészete*, Budapest, 1922, 78; Horváth, Ref., 164-166, 496 - 497; Balázs János, *Sylvester János és kora*, Budapest, 1958, 165-174, 396-397; Studia Historica 1963: 302-303, Balázs János - Szabó Dénes, *A magyar nyelvemlékek*, Budapest, 1959, 67; MIrodT 1323, Varjas Béla.

Karol Estreicher e művet „Magyar abécze” címmel is felvette bibliográfiájába (XXII. 37).
Budapest Nat ©

Editio facsimile

„A krakkói nyomdászat szerepe a magyar művelődésben, (Balassi kiadó 2000.)”

[DÉVAI BÍRÓ Mátyás:] Orthographia Vngarica, azaz igaz iraz modiarol valo tudoman(y) mag(y)ar n(y)eluenn irattatott. Mostan pedig vionnan meg igazytatott, es ki niomtatott. (Craccouiae) 1549 (apud viduam Hieronymi Victoris).

A4 -C4 D3 = [15] fol. - 8° - Orn.

RMK I 20 - E XV. 164 - RMNy 77

Ungarische Fibel.

Titel [übers, a. d. Ung.]: *Orthographia Ungarica, das heißt die Wissenschaft von der wahren Schreibweise in ungarischer Sprache. Jetzt aber neu verbessert und gedruckt.* Nach dem Titelblatt folgt das Vorwort: *Az olvasónak isteni kedvet kér B. A.* (Für den Leser bittet A. B. um göttliche Freude). Dem folgen das Alphabet und die Regeln für die Schreibung der ungarischen Laute, die Zehn Gebote, einige Gebete und biblische Zitate. Am Ende des Drucks ist die Tabelle der arabischen und römischen Numeralien zu finden. Über dem Kolophon steht das Monogramm C. D. M.

Faksimileausgabe: MKsz 1908: Beilage zu Blatt 119; Weiterhin: *Fontes ad historiam linguarum populorumque Uraliensium*, 4, hrsg. von József Molnár, Budapest, 1977.

Textausgaben: Ferenc Kazinczy, *Magyar régiségek és ritkaságok* (Ungarische antiquarische Ausgaben und Raritäten, II, Pest, 1808, 129-196; Ferenc Toldy, *Corpus grammaticorum linguae Hungaricae veterum*, Pest, 1866, ix-x, 97-114.

Im Werk ist der Name des Verfassers nicht angegeben. Ferenc Kazinczy erwähnte ihn noch als einen „Krakauer Orthographen“ und hielt ihn aufgrund der Gebete für einen Katholiken (*ebd.*, 133-135, 171-180). Imre Révész d. Ä. versuchte das Monogramm C. M. D. auf der letzten Seite mit den Worten „Csinálta Dévay Mátyás“ (Gemacht von Mátyás Dévay) zu entschlüsseln. Auf der Grundlage der gleichen orthographischen Regeln wie in dem Werk *A tíz parancsoltnak ... magyarázata* (Die Auslegung der Zehn Gebote...) (23) belegte er, dass der Verfasser Mátyás Dévay Bíró sein musste (Magyarország [Ungarn] 1862: Aug. 10-17: Nr. 184, 186, 188 und 189; *Dévay Bíró Mátyás első magyar reformátor életrajza és irodalmi művei* (Die Biographie und das literarische Werk von Mátyás Dévay Bíró, dem ersten ungarischen Reformator), Pest, 1863, 99-103). Seine Feststellung wurde von der Fachliteratur allgemein angenommen (MKsz 1908:120-121, János Melich).

János Szombathy vermutete hinter dem Monogramm B. A, das im Titel des Vorwortes zu lesen ist, den Namen von András Batizi (*Kazinczy Ferenc összes művei* [Ferenc Kazinczy's gesammelte Werke], III, Budapest, 1892, 361), die Fachliteratur hingegen nach Imre Révész d. Ä. (*Dévay Bíró Mátyás ... művei* [Mátyás Bíró Dévay ... Werke], 109-110) Benedek Abádi, jene Person, die den Druck des *Új Testamentum* (Neues Testament) (Sárvár 1541, RMNy 49) von Sylvester beendet hatte. Er war womöglich der Herausgeber der *Orthographia Ungarica*, ebenso wie der „Verbesserer“ und vielleicht auch der Kürzer (vgl. 10).

Nach der Ansicht von Imre Révész d. Ä. hatte Dévai die Gebete aus Luthers kleinem Katechismus übernommen und gekürzt (*ebd.*, 111). Jenő Sólyom war früher mit Révész der Meinung, dass sich in der *Orthographia Ungarica* zum ersten Mal die Wirkung des kleinen Katechismus von Luther auf die ungarische Literatur zeige (*Luther és Magyarország* [Luther und Ungarn], Budapest, 1933, 116); später jedoch sah er den Ursprung dieser Texte in traditionellen Gebeten aus der Zeit vor Luther (MC 1967: 46-50).

Siehe auch: István Sági, *A magyar szótárak és nyelvtanok könyvészete* (Die Bibliographie der ungarischen Wörterbücher und Grammatiken), Budapest, 1922, 78; Horváth, Ref., 164-166, 496-497; János Balázs, *Sylvester János is kora* (János Sylvester und seine Zeit), Budapest, 1958, 165-174, 396-397; Studia Historica 1963: 302-303, János Balázs-Dénes Szabó, *A magyar nyelvemlékek* (Die ungarischen Sprachdenkmäler), Budapest, 1959, 67; MirodT 1323, Béla Varjas.

Karol Estreicher hat dieses Werk unter dem Titel „Magyar abécze“ (Ungarisches Alphabet) in seine Bibliographie (XXII. 37) aufgenommen.

Budapest Nat ©

Editio facsimile

„Die rolle des krakauer druckwesens in der ungarischen kultur (Balassi kiadó 2000.)”

[DÉVAI BÍRÓ Mátyás:] Orthographia Vngarica, azaz igaz iraz modiarol valo tudoman(y) mag(y)ar n(y)eluenn irattatott. Mostan pedig vionnan meg igazytatott, es ki nyomtatott. (Craccouiae) 1549 (apud viduam Hieronymi Victoris).

A4 -C4 D3 = [15] fol. - 8° - Orn.

RMK I 20 - E XV. 164 - RMNy 77

Węgierski elementarz.

Tłumaczenie tytułu: *Orthographia Ungarica, czyli nauka o sposobie prawdziwego pisania, skreślona w języku węgierskim. Teraz na nowo poprawiona i wydrukowana*. Po karcie tytułowej znajduje się wstęp: *Az olvasónak isteni kedvet kér B. A.* (O przychylność Boską dla czytelnika prosi B. A.) Po nim następuje alfabet i reguły zapisywania węgierskich dźwięków, Dekalog, kilka modlitw i cytaty z pisma świętego. Na końcu druku znajduje się tabela cyfr arabskich i rzymskich. Nad kolofonem widnieje monogram C. D. M.

Wydanie faksymile: MKsz 1908: dodatek do strony 119; dalej: *Fontes ad historiam linguarum populorumque Uraliensium*, 4, do druku podał József Molnár, Budapest, 1977.

Wydania tekstu: Ferenc Kazinczy, *Magyar régiségek és ritkaságok*, II, Pest, 1808, 129-196; Ferenc Toldy, *Corpus grammaticorum linguae Hungaricae veterum*, Pest, 1866, ix-x, 97-114.

Dzieło nie zawiera nazwiska autora. Ferenc Kazinczy wspominał o nim jeszcze jako o „krakowskim ortografie” i na podstawie modlitw uważał go za katolika (*i. m.*, 133-135, 171-180). Imre Révész st. próbował rozwinąć znajdujący się na ostatniej stronie monogram C. D. M. w „Csinálta Dévay Mátyás” (Wykonał Mátyás Dévai). Na podstawie identycznych reguł ortograficznych zastosowanych w *A tiz parancsolatnak... magyarázata* (23) dowodził, że autorem jest Mátyás Dévai Bíró (Magyarország 1862: aug. 10-17: 184, 186, 188 i 189 nr.; *Dévay Bíró Mátyás első magyar reformátor életrajza és irodalmi művei*, Pest, 1863, 99-103). Jego ustalenia literatura przedmiotu przyjęła (MKsz 1908: 120-121, János Melich).

János Szombathy za monogramem B. A. umieszczonym w tytule wstępu domyślał się nazwiska Andrása Batiziego (*Kazinczy Ferenc összes művei*, III, Budapest, 1892, 361). Literatura przedmiotu w ślad za Imre RÉVÉSZem st. (*Dévay Bíró Mátyás... művei*, 109, 110) dopatruje się w nim Benedeka Abádiiego, człowieka który dokończył druk *Új Testamentum* (Nowego Testamentu) Sylvestra (Sárvár 1541, RMNy 49). To on mógł przygotować do druku to wydanie *Orthographia Ungarica*, on mógł je „poprawić” i być może również skrócić (por. 10).

Zdaniem Imre RÉVÉSZa st. modlitwy Dévai przejął z małego katechizmu Luthra i skrócił je (*i. m.*, 111). Jenő Sólyom, w ślad za RÉVÉSZem sądził wcześniej, że w *Orthographia Ungarica* widoczny jest po raz pierwszy w literaturze węgierskiej wpływ małego katechizmu Luthra (*Luther és Magyarország*, Budapest, 1933, 116); później jednak wywodził te teksty z tradycyjnych modlitw, z okresu przed Luthrem (ItK 1967: 46-50).

Zobacz ponadto: István Sági, *A magyar szótárak és nyelvtanok könyvészete*, Budapest, 1922, 78; Horváth, Ref., 164-166, 496-497; János Balázs, *Sylvester János és kora*, Budapest, 1958, 165-174, 396-397; *Studia Historica* 1963: 302-303, János Balázs-Dénes Szabó, *A magyar nyelvemlékek*, Budapest, 1959, 67; *MűrodT* 1323, Béla Varjas.

Karol Estreicher dzieło to pod tytułem „Magyar abécze” (Węgierskie abecze) również uwzględnił w swojej bibliografii (XXII. 37)

Budapest Nat ©

Editio facsimile

„Rola krakowskich drukarzy w kulturze węgierskiej (Balassi kiadó 2000.)”

A digitalizálást és a digitális dokumentum készítését az
Országos Széchényi Könyvtár (H)
Magyar Elektronikus Könyvtár osztálya (Török Máté) végezte.

A digitális dokumentum készítésének időpontja: 2005. március-április

Digital version:
National Széchényi Library - Hungary
Hungarian Electronic Library
Máté Török
04. 2005

© COPYRIGHT STATEMENT

A digitális másolat tulajdonosa az Országos Széchényi Könyvtár, amely az azzal kapcsolatos valamennyi jogát fenntartja. A képek letöltése csak házi használatra engedélyezett.

A fenti engedélyen túlmenően a képek egészének, részleteinek jogosulatlan másolása, módosítása, bemutatása, bérbeadása, cseréje, kölcsönzése, nyilvános felhasználása, terjesztése, vagy sugárzása tilos és a megfelelő jogi következményeket vonja maga után.

A képek legális felhasználásának engedélyezése céljából forduljon az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár osztályához,
1827 Budapest, Budavári Palota F épület
(www.mek.oszk.hu)

RMK.

20

ORTHO
GRAPHIA
VNGA
RICA

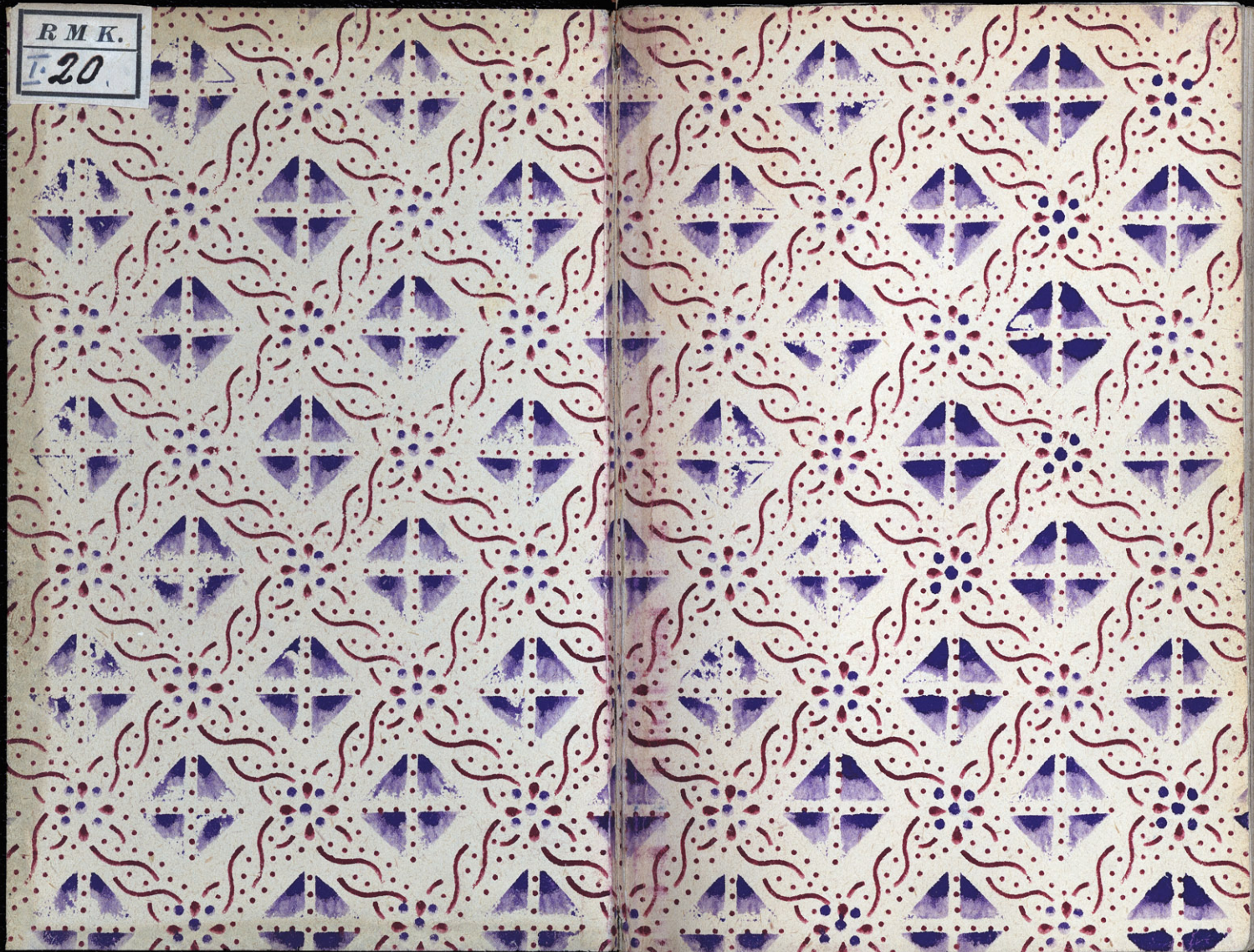

CRACOVIA
1540

R M K.

20

Rak T.

20.

Teljes.

ORTHO
GRAPHIA VN
GARICA.

Azaz, Igaz iraz Modiarol valo
tudomañ Magár néluenn
irattatott.

Mostan pedig vionnan meg igazy
tatott, es ki niomtatott.

M A R C I 12.

Nem azért tévelgetec é, hog' sem
az iráfocat nem tuggátoc,
sem az Isten has
talmat.

1 5 4 9.

AZ OLVASONAC ISTE,

ni keduet kër B. A.

AM mi üduőzítenc aſ bent iráſra iga-
zítá mindenütt aſ tēuelgőket: aſ többi
kőzött ſēt lánosnál v. cap. vg mond. Han-
nátoc iol meg aſ iráſocot, aſot biſonſa-
got tēſnec en rúlam. Erre kedig hog' ac
keſſeghēs oluashaſſa aſ bent iráſt, nag-
ſegētſeget tēſnec am mi ſelüőncre fordí-
tott kőnuec. De aſ iráſra ab betüenec eſ-
merete, eſ aſ oluafaſnac tudáſa vtonc.
Meg kell aſért aſt nekőnc tanulnōc,
hog' oluashaſſuc minnáiān aſ bent iráſt,
tudacſoſhaſſōnc aſ lſten acarattáiān, eſ
hog' enni ſoc tēuelgēsbe legen miheſ tá-
maſcodnōnc. lēſen kedig ha cſac aſ lſten
beſedēheſ ragaſcodōnc, mert aſ ſemmi
nem egēb hanem (mint ſent lānos mon-
ga) igalság.

Touábbā eſ tudomān', hog' oluafni eſ ir-
ni tudōnc, annēkül, hog' vtōnc aſ bent
iráſra, kibēn üduőſſegōnket találluc, imē-
reis haſnos, hog' egmāſnac mindenikōnc
irhaſſōn, ne kellēn minden keſſin dolo-
gért más ember vtān iāni. Aſ tanuláſa

A ſ kedig

kedig ighen keues muncaural lēsen, mi
nem nag dologgal esmerhetni meg egnē,
hán betút. Ember nec keues muncát
felkell venni nag hasóniert, kiuel
mind testēben lelkeben élhet.
Tartson meg aꝯ
Isten.

A B C D E F G H I K L
M N O P Q R S T V W
X Y Z. ♀ ♀

A a á b c d e e f g g h i k l l
m n n o o p q r r s s t v u ũ
ũ ũ w w x y ij j z. ♀

MInd aꝯ betúket két rēbre ſoctrác
oſtani, eggic rēſe Vocalis, máſic
Conſonans. Aꝯ vocaliſt Magarúl ſolo
nac mondhatnóc, aꝯ aꝯ, oll' betúnec, ki
nec wmmagtúl vagon ſaua ha más be
tút hogꝯa nem tēſnekēs, Eſſele betú ót
vagon : a e i o u. Micor kedig eꝯeból
kettót eſue tēſnec, Diphthongus lēſen,
aꝯaꝯ,

aꝯaꝯ, oll' betú ki mind aꝯ két vocaliſnac
meg tart'a ereiēt. Eſſeleis ót vagon,
e o ũ ũ ũ.

Aꝯ Conſonans oll' betú kit ki nem
mondhatni hanem czac vocaliſſal, mint,
b c d, mind aꝯ háromban benne vagon
aꝯ e. egenképpen at többibenis vocalis va
gon. Eſſele tigenhet vagon. b c d f g h
k l m n p q r ſ t x ſ.

Aꝯ i eſ aꝯ u conſonansá lēſen micor
más vocalis vagon vtánna, illen modoñ,
iambor vala. Aꝯ y is conſonans gánant
vagon ha vocalis eſic elótte, mint, vay
iay hiy.

AZ VOCALISO

crúl rendel.

a á.egt miert hog két modra ſoctruc mon
dani meg iegeꝯꝯuc eggiket hog meg eſ
merűuc am máſicűl, micor hárántocon
vagon vonitás felette, accor iol fel tátott
ſáual kell ki mondani, mint eꝯ igheben,
Bárán'. Mikor kedig ſemmi nincꝯ felette,
accor nem monguc ollan fel tátott ſáual,
mint, aran'.

e e. ennec micor meg vonitua vagon
A ij aꝯ allo

4
a. albo fele, accor iol meg kell vonni
mintha kettős volna, mint itt, eles kes.
Egyszer nem kell meg vonni, mint itt,
eleven ember.

i. mint ez ighében siro biro.

o. mint, on ollo onto.

u. mint, buza, lug. Boctác irni igés,
v w. nelw vallás. Egekis etzer incabb
meg vonbác hog nem maßbor, micor meg
vonbác ig Boctác irni, i ô û. tanit tud to.

AD DIPHTHON

gufocrul.

ê. effelett az kis vonitás i helett vagon,
ig kell mondani, bep lépés meg.

ô. mint, tömlő föld.

ü. mint tû kü fû. igis iriác, w töle iwt.

ü. az u felett ac ket kis pont i helett va-
gon ig kell mondani, fû fûl tûg.

ü. mint, hûn az lû, vtul paptul.

AZ CONSONAN

focrul.

b. mint, bab baba bel bor.

c. euuel ad Deac nelwbenis ket mo-
dra elnec, micor consonans vagon az c
vtan

5
vtan auuag' ez három vocalisnat a o u
valamellie, acarmi legen elötte, accor vg
mongác mintha k volna, mint mondas
nám; victum vicarium necat. Ille he-
sen ammi nêluônben k Bocot lenni, de
hog az k ollan nag' ágas betü meg rutitfa
az nómást, tobb azért am mi nêluônbe-
nis az c ollan helen mint az k.

Micor kedig az Deac nelwben az c v
tann e i. vagon, accor más ereie vagon,
mint ez ighében, cecidit. De am mi nêl-
uônben nem czac az ket betü elött va-
gon ollan ereie, hanem mindenie vocalis
es mindenie diphthongus elött, ez illen
igheben, metcgo czucza czipo czompo,
tobbis azért mert egg modra vadnac, egg
modon irnonc azaz, ez illen helen az c v
tann zet velsönc.

Ha ki kedig az c helett itt tet vetend, il-
len modon, luttza apattza tztza, iol tési,
mert másutt kellene az c, imillen helenn.
gacz vacz rácz. Iolletet ez ighéket igis
irhatnóc, etzer ketzer, rácz gacz, de ne-
kem bándocom az volna hog am men-
nire lehetne meg ne rutulna an nómás,
az kedig sebnec tetztic mint az b, azt a
zért

6
jért örömesben vetem.

Némellec imeg illen ighékētis, butsu
bets, ig' iriác, bucúu becú némellec ig' bech:
némellec ig', becú: de egecnecc eggicnecc
sintsen ollan nag' ereie, ha mindenütt eg' a
ránt monguc aú betúket. Aú reghiecc eú
illen ighékēt ig' iriác, beú nínL. de eú nem
deác betú, nem ighen iol is illic aú nómás
hos. Mi ig' iriuc, czac csepló aú ú felire
egg' pontot vetőnc, hog' meg esmeriúc
imegectül, g'acú vacú, kiket gengebben
mondonc. Eú kedig aú ighécnecc czak aú
elein vagón, kőgebben eú vėghen tı va
gón, mert ha ki iol eűbe vėűi, eú ket be
tűnec ollan ereie vagón, minemű itt kel
lene, mint, Lucáts nintsen bets. De hog'
meg eűt meg nem űocűac czac kőgebbe
eú vėghen iriuc ig', hol kőnebb ki mon
dani: nem gonőol mieli acki előlis ig'
iria, tıac tıűűar tıűpel.

d. mint, darás demeter dob.

f. mint, fa föld fűl.

g. euuel aú Deác nılwbēis ket mo
dra elēnc, egg' modon ig', gallus gula, am
mi nıluőncbenis igen, gál ghem giliűa
gomba, itt némellec hát vetnec aú g vtañ.
Más modo n

7
Más modon ad Deác nılwbēis ig' genus
gignit germen, am miēncbenis igen, gers
mec gic gapiu gonás gőűes

De am mi nıluőncben acar mi vocalisoc
eú diphthongosoc kőűbe vettesűc aú g
mindenütt lehet illen ereie, nē czac micor
e i vagón vtánna mint aú Deácban, aűert
hog' kőneben meg esmeriúc illen helēn
egg' pontot vetőnc felire. Igaú elēg kedig
hog' itt aú pontot felire vetűc, meg esmer
hetni aűon, hog' aűhol aú pont nints kű
lőmben kell mondani, nem űűcleg aűert
ott h vtánna.

h. mint, háú hel' ho hollo.

k. kis kes kű/kűű, micor eú a o u
vocalisoc előtt eűnec aú k accor aú c iobb
aú k hel'enn, mint meg mondám oda fel.

l. eűtis ket modra monguc, eűűer ig',
láda leuel. Maűűor mintha y volna v
tánna, accor egg' kis linn'a vagón rayta
ig', tell'es hel'.

m. mint, ma maria marton.

n. eűtis ket modra monguc, eűűer ig'
nád nap. Maűűor ac kis vonitűűal ig',
n'álás nılues.

p. mint, pap palást.

B q. nints

q. nints am mi n'eluõncben , hanem
micor Deác igéuel elõnc , mint , quarta.

r. mint rác rēg riuo.

s. mint , sār ser sir. Micor kedig
ighen β a lā vonβuc ah horgát mintha z
volna vtánna accor gengebben mon
guc , mint , βánto βent.

Harmad képpennis βoctuc mondani , de
ott mi vg'an azon első esset vetűc , mert
az ritcábban esic , megis tudhatta kedig
acki az n'eluet erti az több ighécből : mint
az Deác n'elwbenis vag'on , hog' egg' ighes
ben külõmben monguc mint masban.
De mind az által acki meg acaríá tartani ,
ig' βoctác irni , β βác βeb βir.

t. mint ha mondom , tar tata. Micor
az kis linn'a felette accor ig' , atám tükia.
Valamicor kedig ez nég' betű kōgūl g' l'
n' e kettő esic eggűtt , czac az vtolío felett
vag'on az kis linn'a , mint az y czac az
vtolío vtánn vag'on ac ki helett vetűc
az kis linn'át , de azért vg' kell mondani
mintha mind az kettő felett volna , mint
itt , egg'et mellet ann'át atát.

x. az mi n'eluõncben nints.

g. mint , žab žalog , lásd az c hel'ē nnis.

Ež

Ež elég leg'en mostan az betűcnec ere
iérűl .

Ha ki kedig focall'a , es alit'a hog' nem
βűcsēg mind meg tartani vg' ammint ve
tettem , el hag' hat nēhol benne , mint az a
felett gacorta el haghatt'a ah hárántoc lín
nát , azonképpen az e also felēnec meg
horgasítását , az ű hel'ēnn vess'e czac eg
giket az kettőnec , mert az Deác n'elwbe
nis nēha vg'an egg' ighēben az vocalist
eggűtt külõmben monguc hog' nem má
sutt , mint ez ighēben , mala leget , az elein
mind az ket ighēnec meg vonβuc az vo
calist snem iegežžűc kedig meg , de azért
ackic az n'elwben tudofoc meg tugác hol
kell meg vonni. Ig' lēben az mi n'eluõnc
benis , ha meg βokiuc az oluafását. De
agdig nem kell mindenűtt el hadnonc az
apro vnitáfocat , mert kōnnēben es igaz
žabban oluazhatni velec.

E Z K A E T I G H E ' T S

kērűl , Až Ež.

Micor ec ket ighētske , az ez , oll' ighe
eleibe vettetic , ki consonanfrol kezdetic el ,

B ij accor

10
accor aȝocotis vȝ'an aȝon consonanſſal
kell irni, ki aȝ vtannoc valo ighēnec ele
in vagon, mint, aȝ bārat aȝ pap eȝ meſter
eȝ Deac eȝ aȝ tōbbi.

Micor kedig vocalifrol kezdetic aȝ vtān
noc valo ighē, accor ȝeuel kell mindenütt
irni, mint aȝ vr aȝ vt eȝ ember eȝ irās.

Aȝ rēghiec micor consonanſrol kezdetett
aȝ vtannoc valo ighē accor nem irtác
consonanſſal, hanem illen modon à é,
aȝ ket kis vonitáſſal tōltōttēc bē aȝ con
sonans hel'et: mint, à papé é kōntōs.

Aȝ betúket, ielesben aȝocat kic aȝ De
ac nēlwen nintſenec, egg' versbe ſoris
tom, hog' aȝocat ac ki acaria hamar meg
tanulhaſſa, oȝtān aȝ tōbb irāſt eȝecheȝ
képeſt kōnnien el oluashaſſa. aȝ vers ke
dig eȝ.

Aȝ aȝa Iſten ada aȝ ō bent fiát ūduoſ
ſēgūl eȝ váltſágūl nēkōnc, hog' valamen
nien ō benne hiſōnc Iſten fiat legōnc, aȝ
ȝert ha cȝac aȝ ſiuhōȝ toſamȝ Iſtenheȝ
iuthatȝ.

Aȝ tiȝ

AT TIZ PARAN TSOLAT

Exodi. xx. Deutero. v.

NE legēnec ideghen Iſtenid en elōt
tem.

Ne veged aȝ te vrad Iſtened neuēt
hȝaba.

Meg emlekeȝgel rola hog' aȝ ſomba
tot benteld. aȝaȝ, ſent dolgocba foglald.

Acādat anādat tiȝtelled.

Ne ōll.

Ne parāȝnālcoggāl.

Ne oroȝȝ.

Ne lég hamis tanu ſelebarátod ellen.

Ne kéuānd ſelebarátod háȝát.

Se ſeleſēȝet ne kéuānnād, ſe ſolgáiát,
ſe ſolgáto leánát, ſe ōcrēt, ſe ſamárát, ſe
eȝeb toſágát, am mi ōuē.

AH HITNEC TI ZENKET

ágaȝatta.

B iij Hiſec

Hísec Istenbe, mindenható atába,
 mennéce földnec teremősiébe. Es Ie-
 sus Christusba, ō fiába, mi eggetlen egg-
 vroncba. Ki fogontatec bent léleciül,
 sületéc süß Mariátul Kénzatec Poncius
 Pilátusnac alatta, meg fessitetéc, meg ha-
 la, el temetteréc, sálá polocra Harmad
 naponn halottaibol fel támadá. Méne
 mennéce, ül atá Isten mellet több felöl.
 Onnet lében meg íruendő itelni eleuene-
 ket és holtacot. Hísec bent lélecbe. Ke-
 retten ania bent eggházat. Bentecnecc egges-
 séghét. Bűnőcnec botánattát. Testnec
 fel támadattát.
 Es öröc életet. Amen.

AM MI VDVÖZL^e
 TÆNC SZAIA AL^e
 TAL SZARMAZOTT
 IMATSAG. Mat. vi. Lu. xi.

MI Atánc ki vag' mennéceben. Bent
 telteséc te neued. Iúon te orságod.
 Legen

Legen te acaratod ef földőnnis, mint am-
 menben. Am mi minden napi kenerőn-
 ket aggad nekőnc ma. Es botásd meg
 nekőnc am mi vétkeinket, mint mījs meg
 botátōnc nekőnc vétettecnec. Es ne vig
 minket késértetbe. De sabadits meg min-
 ket a gonogtúl. Amen.

A Z A N G ' A L I

üdüőlet.

VDuő lég' Maria malažttal telles,
 vr vagon te veled, te vag' áldott
 aßonőcnac kőőtte, és áldott aß te mé-
 hednec gőmőltse IESVS Christus. Am.

KEREZTÆN E M
 ber illen modon valo Isteni Bolgálatra
 tánithatta gėmekét. Réggel mi-
 cor fel kęl vessen kereztet
 mag'ara egt mon-
 duán.

AT'a, fiu, bent lélec neuében.
 Ogtán monga el aß Mī atáncot aß
 vtánn

14
vtánn eꝯ imátfágot.

Hála lég'en vram mindenható Isten te-
neked , hog' eꝯ éiel enghem minden gon-
osztól meg őristel: eꝯ kérlec téghedet, hog'
otalmass meg engem eꝯ naponnis min-
den büntül, eꝯ vesedelemtül, eꝯ igazgals
aꝯ te vtrádra aꝯ mi vronte Iesus Chris-
tusért. Amen.

ESTVE MICOR

le acar fekenni vessen keregetet ma-
gára eꝯt monduán.

A T'a, fiu, bent lélec neuében.
Ostán mong'a el aꝯ Mi atáncot,
annac vtanna eꝯ imátfágot.

Hála lég'en vram mindenható Isten
teneked hog' enghem eꝯ napon minden
gonosztól meg ortalmassál: kérlec téghedet
botfásd meg büneimet, eꝯ őrist meg en-
ghem eꝯ éielis minden büntül eꝯ vesede-
lemtül aꝯ mi vronte Iesus Christusért. A.

Aztal aldas.

AZTAL ALDAS

15
V Ram ISTEN mindeneccet be-
mei te benned bignac, eꝯ io cor
meg adod aꝯ ō eledeleket.

Fel nitod te kezedet, eꝯ minden lelkes
álatot be töltesz aꝯ te io adomán'oddal.
Mong'a el aꝯ Mi atáncot. aꝯ vtánn eꝯ
imátfágot.

Vram mindenható Isten álg' meg min-
ket eꝯ aiándécorat, kiket, aꝯ te bēwse-
ghes io voltodbol életőncre attál. aꝯ mi
vronte IESVS Christusnac általa, Am.

HALA ADAS.

étel vtánn.

D Itfériétec aꝯ vr Istent, mert io ō, eꝯ
őrdöcké valo aꝯ ō irgalmassága.

Emlekezetet tótt aꝯ ō czuda dolgairól
aꝯ irgalmas eꝯ kegelmes vr Istent, eledelt
adott aꝯ ōtet félőcnec. mong'a el aꝯ Mi
atáncot. aꝯ vtánn eꝯ imátfágot.

Hálát adonc vram mindenható Isten
teneked aꝯ mi vronte Iesus Christus által
C minden

minden io tétéménidről, ki öröckül ő
röcké él és vralcodol. Amen.

EG'NEHA'N HELE'C

aş bent irásbol, kiket azért vetetteu ide,
hog keresztén ember gyermeke oluafnis
tanulhat aőcon, annac felette ighen haş
şnál illen mondasocot mindenha elméieş
ben forgatni.

A Z I S T E N I

törüennec sommáia.

S Zereffed aş te vradat Istenedet tell'es
şáuedból, tell'es lelkedból, tell'es elméd-
ből, tell'es erődből. Ez, első parantsolat: eş
másodis hasonlatos ehéş: şereffed aş te
felebarátodot mint ténne magadot. Eş
g'eb parantsolat eőecnél nagobb. nintsen,
Mar. xij. Matth. xxij. Luc. x.

Valamit acartoc hog' emberec tegéne
veletec, tiş aş tegétec ű velec. Matth. vij.

Vy parantsolatot adoc tincétec, hog'
şereşétec egmáşt: mint en şerettelec titeş
ket, hog' tiş şereşétec egmáşt. Erről eş
meric

meric meg mindene, hog' en tanítuánim
vátoc, ha egmáşos valo şeretetec lé-
şen. Ioan. xij.

Senkinec semmiuel ne tartogatoc, haş
nem czac euuel hog' egmáşt şereşétec.
Mert ac ki máşt şeret aş törüent be telleş
şitette. Roma. xij.

Mind aş eghéş törüén eş egg' beşéd-
ben telic be, tudnia mint ebbe: şereşed aş
te felebarátodot mint ténne magadat.
Galat. v.

Aş Christus Iesusban sem kőrn'ül meş
telés nem haşnál semmit, sem kőrn'ül meş
teletlenşeg: hanem şeretetből czelekedő
hit. Gala. v.

Egmás terhet vişel'étec, eş vg' tőltítec
be aş Christus törüénét. Galat. vi.

Şşeretőim ha aş Isten vg' şeretett min-
ket hog' aş ű eggetlen egg' fiát üdüőşéş
gőnkért atta, miş tartogonc vele, hog'
egmáşt şereşűc. i. Ioan. iij.

Aş Isten şeretet, eş ac ki aş şeretetben
lakic, aş Istenben lakic, eş aş Isten abban.

Ha ki aş mondangá, hog', şeretem aş
Istent, eş attafiát gülőli, haşug aş: mert
acki nem şereti attafiát ac kit lát, hog'
C ij şeret-

Beretheti aꝯ Iſtént ac kit nem lat: vꝯan ottan.

Iſtentűl eꝯ parantſolatonc vagón, hog' ac ki aꝯ Iſtent ſereti, ſereſe atiafiátis, ottan.

Micor mind be telkeſítítec ammi parantſolua vagón neſtec, aꝯt mongátoc: Haſnálatlan ſolgác vagón, mert ammi uel tartogtonc aꝯt túttúc. Lu. xviij.

Hog' cꝯac aꝯ ISTEN irgalmaſſá, gabol vagón úduóſſégönc.

Vralcodo vr Iſten, irgalmas eꝯ keꝯelmes, nag' túró, bé ſ irgalmű, eꝯ igaz, ki meg tartod irgalmaſſágodot ſoc eꝯerre, ki el véſed emberneꝯ hamiſſágát, vétkei, eꝯ búneit. Es ſenki ſnnón magátúl te nálad nem igaz. Exod. xxxiij.

Bodogoc aꝯoc, kíneꝯ meg botſáttatott hamiſſágoc, eꝯ kíneꝯ el fedetett búnc. Bodog ſerſiu aꝯ, kíneꝯ aꝯ vr Iſten ſemére nem veti búnet. Pſal. xxxi.

En vagóc, en vagóc aꝯ, ki el moſom aꝯ te hamiſſághídot en érettem, eꝯ aꝯ te búneídrűl meg nem emlekeꝯem. Eſa. xliij.

A Chriſ

A Chriſtus meg ſebeſíttetett aꝯ mi hamiſſág incért, ſ faggattatott aꝯ mi vétkeinkért. Aꝯ vr Iſten mindeniköncneꝯ hamiſſágát ſ reá vetette. Eſaię. liij.

Aꝯt monga aꝯ vr Iſten: eꝯec en, nem acarom aꝯ búncöſneꝯ halálát, hanem hog' meg fordullon eꝯ ellen.

Aꝯ igazat aꝯ ſ igáſága meg nem menti valamell' napon vétkeꝯendíc. Es aꝯ búncöſneꝯ ki Iſteni ſelelem nekűl él aꝯ ſ gonofſága nem árt, valamell' napon meg forduland aꝯ ſ hitetlenſégérűl. Eꝯech. xxxiij.

Ac ki hiend eꝯ meg kereꝯtelkedendíc úduóſűl, ac ki kedig nem hiend cárhoꝯic. Mar. xvi.

Adateꝯ halálra aꝯ Chriſtus aꝯ mi búneincért, ſel támada aꝯ mi meg igazuláſonkért. Roma. iij.

Aꝯ ſ tulaydón ſiánac nem enghede aꝯ vr Iſten, hanem minnáian mi éretűnc halálra adá ſtet. Roma. viij.

Ac Chriſtus viſelę aꝯ ſ teſtén aꝯ mi búneinket aꝯ kereꝯt ſánn: Es aꝯ ſ teſteſneꝯ kékéuel gogultonc meg. i. Pet. ij.

Ha aꝯt mondánguc, hog' nintſen búnc
C iij nönc

nőnc, még czalluc magoncat, és igazság
nints bennőnc. Ha meg vallanguc a
mi bűneinket, hiw és igaz a Isten, hog
meg bocsátá nekőnc bűneinket, és meg
tízit minden hamiságoncbol, i. Ioan. i.

HOG' KEREZTAN

nec keresztet kellen vitélni, aza, Há
boruságot benuedni.

B Odogoc ac kic haboruságot benu
uednec a igazságot : mert üvec a
mennecnec orsága.

Bodogoc vattoc, micor bídalmažanda
nac titeket emberec, és kerghetendenec, és
mondándnac minden gonos mondást ti
reátoc (hažuduán) en érettem. Ewrül
fetc és vigaggátoc mert a ti iutalmatoc
bēw a mennecben. Ig kerghettēc a
előtrec valo prophetacotis, Mathe. v.

Vg' mond üdušitenc. En a mon
dom necrec, beresētec ellensēgeteket, iót
mongátoc ažocra, kic titeket atcožnac
iol tegetec ažoccal, kic titeket gūlōlnc
imaggátoc ažokert, kic titeket háborgat
nac és kerghetnec, vg'an ottan.

Ha ki

Ha ki acar en vtānnam iūni, tagagg'a
meg magáts vege fel a w keresztet min
den napon és kōueffen enghemet, Luc. ix.
Matth. xvi.

Iay tinectec caždagoc, mert (ezen velā
gon) meg vag'on a ti vigagtalástoc. Iay
necrec kic meg elēghettetec, mert meg e
hētec, Iay necrec kic neuettet most, mert
meg gāboltoc és firtoc. Iay necrec mi
cor dišlērnc titeket a emberec, mert ezen
képpen tēšnec vala a hamis prophetac
nakis a w atoc. Lu. vi.

Ha e vilāg gūlōl titeket, tuggátoc
hog enghemet elebb gūlōlt mint titeket.

Nem nagobb a žolga vránal: Ha en
ghem kergettec titeketis kergetnec. Io. xv.

El i w až üdō, hog valaki meg ol tite
ket, až alitca, hog Istenec tižtelsēget tē
šen vcle. Ioan. xvi.

Minnāian, ac kic keresztēnūl acarnac
ēlni, haboruságot benuednec. ij. Timo. ij.

HOG' NOMORVSA

goncban czac a Istenhez fołamionc,
és mindent wtle kériōnc.

Híy

Hly enghemet seghétfégül n'omorus
ságodnac údeienn, és én meg bas
badulac téghedet. Psal. xlix.

Miért hog én bennem bítec, meg bas
baditom wtet, meg otalmažom wtet, mert
meg esmerę až én neuemet.

En reám kiálta, és én meg halgatom
wtet, wuele vagoc n'omoruságaban, ki
véßem ütet belöle, és meg ditsóitem wtet.
Psal. xc.

Až vr Istenbe bížál telles búuedböl, és
až te eßeségedre ne támaßcoggál.
Minden vtažaban wtet gondold, és w
el igazgatja až te iarásidot. Prouer. iij.

Micor keresendetec enghemet až ti tel
les búuetecböl, meg leltec enghemet. Až
mong'a až vr Isten. Hiere. xxix.

Minden ac ki až vr Isten neuét se
ghétfégül hiya úduđžül. Iohel. ij.

Valamit imátfágtocban kérendetec,
higg'etec hog, el véßitec, és nectec leben.
Matth. xxi. Mar. xi.

En ažt mondom nectec: Kérietec (am
mi nekül búkólkódtóc) és el véßitec, ke
resetec, smeg lélitec, žorgeßetec, és meg
nítatic nectec. Mat. vij. Lu. xi.

Vigážžatoc

Vigážžatoc és imátcožžatoc, hog' ké
sértetbe né essetec. Mat. xxvi. Lu. xxij.

Mindencor kell imátcožni, és meg
nem kell restülni. Lu. xvij.

Ha én bennem maradandotoc, és až én
beßédím ti bennetec maradandnac, vala
mit acartoc, kérietec, és meg leben ne
ctec. Ioan. xv.

Mindencor wrülletec, sündöten imát
cožatoc, mindenben hálát agg'atoc.

i. Thessal. v.

Nagot tehet až igaz ember bužgo kő
nörghése. Illés illen garlo ember vala
mint mi, és kérue kére, hog' eső ne lenne,
snem lwn až földön három extendeig
shat holnapig.

Esmeg kére, és eső lwn až egböl, és
až föld gómóltset adá. Iacob. v.

AZ VTOLSO ITEL LETREVL

Matthę. xxv.

MIcoron el iúuend až ember nec Fia
D až w

aş w ditşöfeghében, aş bent ang'oloc w vele, accoron üi aş w ditşöfeghēnec bekibe, es eleibe gūlnec minden nemzetfeghec, es el válaşta wket eggmáştul, mint aş paştor válaşta el aş iuhocot aş ghedeşcştul, es aş iuhocot iobia felől állattá, aş ghedeşcşket bal felől.

Accoron mond aş királ aş iobia felől valocnact: Iertec el en atámnac Aldottai, biriatoc aş orşágot, ki neştec czinálura vagon világ kezdetitül fogua: Mert cheşem, es ennem adátoc nekem, şomiuşam, es innom adátoc nekem. Vendég valéc, şbe fogadátoc enghemet. Meşitelē valéc, şmeg ruháşatoc enghemet. Beteg valéc, şmeg látogatátoc enghemet. Fogşagban valéc, şhoşşam işuētec.

Accoron felelneć aş igáşac, şmondanac nekí: Vram, micor láttuc eh voltodot, hog' enned attone, auuag şomiu voltodot, hog' innod attone: De micor láttuc vendég voltodot, hog' be fogattone, auuag meşitelen voltodot, hog' meş ruháştone: De micor láttuc beteg voltodot, vag' fogol voltodot, hog' hoşşad meştone: Meg felel aş királ nekic, es mond:

mond: Bişon mondom neştec, am mint tütetec (aş meg mondott io tētemēnećet) eggickel aş en leg küşşebb atámşiai kōşşul, en velem tütetec.

Accoron mond aş bal felől valocnackis: Ereggetec el előlem atcoşottac aş ő rōc tūşreki aş őrdōgnec czináltatott, es aş w angalīnac. Mert cheşem, şnem adátoc ennem: şomiuşam, şnem adátoc innom. Vendég valéc, şnem fogadátoc be, meşitelen valéc şnem ruháşatoc meg. Beteg, es fogşagban valéc, şnem látogatátoc meg. Accoron felelneć aşokis, es mondanac nekí: Vram, ha láttone tēghedet hog' cheştel, vag' şomiuhoştal, vag' vendég voltál, vag' meşitelen, vag' beteg vag' fogşagban, hog' nem şolgáltone neked?

Meg felel nekic es mond: Bişon mondom neştec, am mint nem tütetec eggickel aş leg küşşebbec kōşşul, en velem nem tütetec.

Es eşec őrdōc kēnra mennec, aş igáşac kedig őrdōc életre.

A v hetedic linnán oluáš, vonitášocat.

D ij

SZAMOT ILL'EN

betűkel főcstanac írni.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
200 300 400. 500. 1000.									

AZ A B C B E

művelis főcstanac írni

ni számot.

i ij iij iiij v vi vij viij ix
 x xi xij xiiij xv xvi xvij
 xvij xix xx xxi xxij xxiiij xxiiij
 xxv xxvi xxvij xxviiij xxix xxx
 xxxi xxxij xxxiiij xxxiiij xxxv
 xxxvi xxxvij xxxviiij xxxix xl
 xli xliij xliij xliij xlv xlvi xlvij
 xlvij xlix. l. li liij liij liij lv
 lvi lvij lvij lix. lx. lxi lxij
 lxiiij lxv lxvi lxvij lxviiij lxix.
 lxx lxxi lxxij lxxiiij lxxiiij lxxv
 D iij lxxvi

lxxvi lxxvij lxxviii lxxix. lxxx
 lxxxi lxxxij lxxxiii lxxxiiii lxxxv
 lxxxvi lxxxvij lxxxviii lxxxix.
 xc xci xcij xciii xciv xcvi
 xcviij xcviij xcix. &c.

C. D. M.

